

Nr 51.

Ankom till riksdagens kansli den 2 juni 1944 kl. 3 em.

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående viss ändring av gällande villkor för erhållande av understöd från erkänd arbetslöshetskassa.

Andra lagutskottet har till behandling förehåft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 9 i första kammaren av herr *Wistrand m. fl.* och nr 28 i andra kammaren av herr *Sefve m. fl.*

I motionerna, vilka äro likalydande, har framhållits, att den omständigheten att medlem av erkänd arbetslöshetskassa åtnjöte ålderspension från arbetsgivare ej utgjorde hinder för honom att uppbära understöd från sådan kassa. Motionärerna ha hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning i vad mån arbetare, som åtnjuter dylik ålderspension, icke skall vara berättigad att erhålla understöd från erkänd arbetslöshetskassa.

Beträffande motiveringen för denna hemställan får utskottet hänvisa till motionen I: 9.

Över motionerna ha på begäran av utskottet yttranden avgivits av socialstyrelsen, socialvårdskommittén, Svenska arbetsgivareföreningen, landsorganisationen i Sverige och De anställdas centralorganisation (Daco). Yttrandena finnas såsom bilagor fogade vid detta utlåtande.

Enligt 14 § förordningen den 15 juni 1934 (nr 264) om erkända arbetslöshetskassor gäller såsom förutsättning för att medlem i sådan kassa vid inträffad arbetslöshet skall ha rätt att erhålla understöd från kassan, att medlemmen fyllt 16 år, att han är arbetsför och i övrigt oförhindrad att åtaga sig arbete, att han på visst i förordningen föreskrivet sätt hos organ för den offentliga arbetsförmedlingen anmält sig såsom arbetssökande samt att han uppfyller vissa villkor med avseende å avgiftsbetalning.

Någon maximiålder för rätt att uppbära understöd är ej stadgad; kassorna äro emellertid enligt 8 § berättigade att i stadgarna föreskriva viss övre åldersgräns för rätt till medlemskap.

Utöver de ovan angivna förutsättningarna gälla för rätt till understöd vissa andra villkor, vilka emellertid icke hänföra sig till den i motionerna väckta frågan. Sålunda stadgas bl. a., i 18 §, att daghjälp ej må utgivas för dag, då medlem med helt eller delvis bibehållen avlöning åtnjuter ledighet från arbete.

Den omständigheten, att medlem i arbetslöshetskassa åtnjuter fattigvård, utgör icke hinder för erhållande av hjälp från kassan. Är medlem i anledning

av arbetslöshet lagligen berättigad till regelbundet utgående understöd av annan beskaffenhet än fattigvård, må enligt 20 § 3 mom. hjälp från kassan utgivas till honom endast i den mån understödet icke uppgår till viss andel av genomsnittslönen i det yrke medlemmen tillhör. Arbetslöshetskassa äger i sina stadgar föreskriva, att till medlem, vilken uppbär nu nämnt understöd, må utgå daghjälp allenast i den mån understödet icke uppgår till den medlemmen eljest tillförsäkrade daghjälp. Dessa avdragsregler ha motiverats därmed att det allmänna icke gärna kan lämna bidrag till understöd åt någon medlem, om detta understöd tillsammans med vad han regelbundet kan i anledning av arbetslösheten erhålla från annat håll uppgår till belopp, som nära motsvarar den inkomst han skulle ha haft, om han ej varit arbetslös. Här avses emellertid enligt förarbetena till förordningen (se prop. 1933: 209 s. 98) endast sådana fall, då en medlem i *anledning av arbetslöshet* är lagligen berättigad till understöd av annan beskaffenhet än fattigvård. Om en medlem eljest är lagligen berättigad till understöd, exempelvis pension eller livränta, kommer daghjälpens storlek ej att röna inflytande härav.

Erkända arbetslöshetskassor äro berättigade till statsbidrag enligt förordning den 15 juni 1934 (nr 265).

Utskottet.

Till socialvårdskommitténs uppgifter hör att utreda frågan om obligatorisk arbetslöshetsförsäkring. Enligt vad kommittén upplyst i sitt yttrande över motionerna kommer därvid att behandlas det i dessa väckta spörsmålet. Såsom kommittén framhållit torde, om en obligatorisk försäkring ej skulle komma till stånd, den lösning av spörsmålet vartill kommittén kommer kunna läggas till grund för ett bedömande av pensionstagarnas ställning inom den frivilliga försäkringen. Med hänsyn härtill finner utskottet ej skäl föreslå riksdagen att göra någon framställning till Kungl. Maj:t.

Utskottet får alltså hemställa,

att förevarande motioner ej måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 2 juni 1944.

På andra lagutskottets vägnar:

KERSTIN HESSELGREN.

Vid ärendets behandling hava närvarit

från första kammaren: herrar *Wistrand*, *Mannerskantz*, *Hage*, *Hallagård**, *Nils Elowson*, *Söderkvist**, *Holmbäck** och *Helgesson**;

från andra kammaren: fröken *Hesselgren*, herrar *Pettersson* i *Hällbacken**, *Ryberg*, *Cruse**, *Holm**, *Hagård**, *Jansson* i *Hällefors* och *Andersson* i *Eskilstuna**.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Bilaga A.

Till riksdagens andra lagutskott.

Genom remiss den 11 februari 1944 har Kungl. Maj:t anbefallt *socialstyrelsen* att till riksdagens andra lagutskott avgiva yttrande över motionerna nr 9/1944 i Första kammaren och nr 28/1944 i Andra kammaren angående viss ändring av gällande villkor för erhållande av understöd från erkänd arbetslöshetskassa samt att till socialdepartementet insända avskrift av yttrandet. I anledning härav får styrelsen anföra följande.

Motionärerna hemställa på anförda skäl, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning i vad mån arbetare, som åtnjuter ålderspension från arbetsgivare, icke skall vara berättigad att erhålla understöd från erkänd arbetslöshetskassa.

Till en början må framhållas, att inom arbetslöshetsförsäkringen icke förefinnes någon form av behovsprövning. Den försäkrade har en lagligen fastställd rätt till understöd från sin kassa, därest han uppfyller de försäkringsvillkor, som finnas angivna i kassans stadgar, och bland dessa finnes icke någon bestämmelse, som hänför sig till medlemmens förmögenhetsförhållanden. Den till grund för denna lagstiftning liggande försäkringsprincipen innebär, att en arbetslöshetskassamedlem har rätt till stadgeenligt understöd alldeles oberoende av sina inkomst- eller förmögenhetsförhållanden i övrigt. Om en medlem, som uppbär understöd, exempelvis får en lotterivinst på 100 000 kronor, förändras alltså hans understödsrätt icke i något avseende. På samma sätt skulle det stå i uppenbar strid med försäkringsprincipen, om den omständigheten, att en arbetslöshetsförsäkrad arbetstagare samtidigt med att han slutar sin anställning erhåller pension från sin arbetsgivare, skulle vid arbetslöshet föranleda prövning, huruvida han vore i behov av understöd från kassan. Pensionen måste juridiskt sett anses utgöra intjänad lön för *arbetstiden* (= anställningstiden), alltså icke lön för *pensionstiden*. Försäkringsmässigt sett innebär pensionen en successiv utbetalning av ränta och kapital av en förmögenhet, tillhörande den försäkrade. Ett förmögenhetsinnehav kan icke föranleda en omprövning av understödsrätten vare sig i fallet med lotterivinsten eller i fallet med pensionen.

Föreställningen att det är oriktigt att utgiva understöd från arbetslöshetskassa till personer, som åtnjuta arbetsgivarepension, härrör möjligen från en sammanblandning mellan principerna för arbetslöshetsförsäkringen och för den av arbetslöshetskommittéerna bedrivna kontantunderstödsverksamheten. Vid den sistnämnda understödsformen föreligger icke någon *rätt* till understöd, och dessutom är en behovsprövning föreskriven vid behandlingen av framställningar om understöd. Den sökande, som har arbetsgivarepension av tillräcklig storlek, betraktas därvid icke såsom i behov av understöd och tillerkännes därför icke något kontantunderstöd från arbetslöshetskommitté. Detta understödssystem är begreppsmässigt något helt annat än försäkring.

I motionerna hänvisas till att i de erkända arbetslöshetskassornas stadgar finnes intagen en bestämmelse, att daghjälp ej må utgivas för dag, för vilken medlem trots sin arbetslöshet åtnjuter avlöning. Motionärerna synas i denna bestämmelse vilja söka ett stöd för sitt yrkande. Såsom nyss understrukits måste emellertid arbetsgivarepensionen betraktas som en för arbetstiden (an-

ställningstiden) utgående intjänad lön. Nyssnämnda bestämmelse utgör därför på intet sätt ett stöd för motionärernas förslag.

Skall man döma av motionärernas hänvisning till nyssnämnda bestämmelse i förordningen, skulle de icke — såsom förut antagits — åsyfta en prövning efter behovet utan i stället avse, att försäkringsvillkoren böra utesluta var och en som åtnjuter pension från sin f. d. arbetsgivare. En sådan bestämmelse skulle icke stå i direkt strid med försäkringsprincipen. Däremot skulle den från rätten till försäkringsunderstöd avskära medlemmar, vilka kanske under en lång följd av år betalat avgifter till kassan och fortfarande vore i behov av det stöd, som medlemskapet i kassan innebär. Socialstyrelsen kan icke finna skäl föreligga, att statsmakterna skulle framtvinga ett sådant försäkringsvillkor. Detsamma skulle förefalla desto orimligare som — i motsats till vad en med förhållandena obekant läsare av motionen skulle kunna tro — uttrycket »arbetsgivarepension» är ett allt än entydigt eller enhetligt begrepp. De förmåner en arbetsgivare eventuellt ger sin f. d. anställde skiftar i många avseenden. Det kan vara fråga om en kontant pension eller också om uteslutande naturaförmåner, och värdet av pensionen kan skifta från ett mera avsevärt kontantbelopp till en halv liter mjölk om dagen. Den ålder, vid vilken förmånen medges, är även starkt skiftande. Till sist rör det sig ofta om förmåner, vilka utgå mera sporadiskt och efter prövning av arbetsgivaren från det ena tillfället till det andra. Var gränsen skall dragas för vad som bör betecknas som arbetsgivarepension är synnerligen svårt att avgöra.

Särskilt med hänsyn till sistnämnda förhållande har man all anledning att befara, att ett bifall till motionerna skulle medföra, att en hel del arbetsgivare skulle i samråd med de avgående anställda maskera verkliga pensioner såsom gåvor eller liknande. Man har åtskillig praktisk erfarenhet härav särskilt från folkpensioneringen. Dessutom bör beaktas, att det ofta måste bli svårt för arbetslöshetsförsäkringens funktionärer — närmast kassornas lokala redogörare — att kunna hålla reda på om arbetsgivarepension i visst fall utgår.

Vilja motionärerna bygga sin ståndpunkt på presumtionen, att arbetsgivarepensioneringen bör utgöra ett bevis för att den pensionerade försäkrade är arbetsoförmögen, kan icke heller denna utgångspunkt för deras resonemang godtagas. Dels är det odiskutabelt, att ett mycket stort antal av de personer, som börja uppbära arbetsgivarepension, äro arbetsföra och att många bland dem också söka sig ut i andra arbeten. Dels förhåller det sig ofta nog så att den pensionerade kanske är arbetsoförmögen i sitt gamla yrke, i vilket han pensioneras, men arbetsför i andra, i vilket fall han har rätt till arbetslöshetsunderstöd från försäkringen.

Med hänsyn till det ovan anförda vill socialstyrelsen avstyrka bifall till motionärernas hemställan om utredning i det berörda syftet.

Stockholm den 14 mars 1944.

KARL J. HÖJER.

TOR JERNEMAN.

Bilaga B.

Till riksdagens andra lagutskott.

Genom remiss den 11 februari 1944 har Kungl. Maj:t anbefallt *socialvårds-kommittén* att till riksdagens andra lagutskott avgiva yttrande över likalydande motionerna I: 9 och II: 28 angående viss ändring av gällande villkor för erhållande av understöd från erkänd arbetslöshetskassa. Med anledning härav får kommittén anföra följande.

I motionerna har hemställts om utredning angående en sådan ändring i förordningen om erkända arbetslöshetskassor, att arbetare, som åtnjuta ålderspension från arbetsgivare, icke skulle vara berättigade att erhålla understöd från arbetslöshetskassa. Som motiv härför har anförts, att understöd från arbetslöshetsförsäkringen icke vore avsett för personer, som utträtt ur de aktiva arbetarnas led. I allmänhet finge av arbetsgivare pensionerade arbetare icke anses ha utsikter att erhålla arbete utanför yrket.

Beslut om tillerkännandet av s. k. arbetarpension fattas i regel av arbetsgivaren under hänsynstagande till den tid vederbörande varit knuten till företaget, den duglighet han visat etc. Pensionsåldern varierar betydligt allt efter arbetets natur och olika sedvänjor. Oftast torde pensionsåldern emellertid ligga mellan 60 och 65 år. Det ligger i sakens natur att de pensionerades krafter vid denna ålder kunna vara avsevärt nedsatta. Den under senare tid allmänt höjda levnadsåldern och det förbättrade hälsotillståndet har emellertid medfört, att personer i dessa åldrar numera i betydligt större utsträckning än tidigare bibehålla sin vitalitet och arbetsförmåga. Det framstår, med hänsyn bland annat till befolkningens ändrade ålderssammansättning, såsom betydelsefullt att de här berörda åldrarnas arbetskraft så vitt möjligt tages i anspråk för produktivt arbete. Även om det som i motionerna framhålls är riktigt, att äldre personer ha svårigheter erhålla arbete särskilt utanför sitt gamla yrke, får man dock icke förbise, att pensionstagare redan för närvarande göra en icke obetydlig arbetsinsats, vars betydelse med tiden kommer att öka. Det är med hänsyn härtill och till befolkningens ålderssammansättning av vikt att åtgärder icke vidtagas, som komma att minska utbudet på arbetsmarknaden av de äldres arbetskraft.

Arbetarpensionernas storlek är i allmänhet liten. Den torde i regel variera mellan 300 och 450; såväl något högre som lägre belopp förekomma även. I den mån arbetarpensionerna icke uppgå till högre belopp än nu angivits, avse de uppenbarligen icke att tillförsäkra pensionstagaren en inkomst, som ensamt skall förslå till täckande av levnadskostnaderna. Pensionerna få i stället anses utgöra ett bidrag till en avgången arbetares försörjning, varvid det förutsättes att han samtidigt har andra inkomster. Vid uppnådda 67 års ålder erhållas dylika i form av folkpension. Under tidigare år torde pensionerna ofta utfyllas genom tillfälliga arbeten. Det framstår i dessa senare fall, då pensionen uppenbart allenast utgör ett tillskott till försörjningen och pensionstagaren alltjämt uppträder på arbetsmarknaden, såsom skäligt att en pensionstagare kommer i åtnjutande av det skydd mot inkomstbortfall, som arbetslöshetsförsäkringen skänker. Vid bedömandet av denna fråga bör även hänsyn tagas till att understöd från arbetslöshetsförsäkringen blott kan utgå till den, som utför arbete å öppna arbetsmarknaden i sådan omfattning att under det senaste året minst 20 veckoavgifter blivit erlagda. För att en pensionstagare skall kunna komma i åtnjutande av understöd måste han sålunda utföra arbete i icke obetydlig omfattning.

Emellertid förekommer även fall då det skulle verka stötande om en pensionstagare uppbure arbetslöshets hjälp från en statsunderstödd arbetslöshetskassa. Detta är särskilt fallet om en pension utgår som en pensionstagaren tillförsäkrad rätt, och om pensionens storlek är avpassad att ge full eller i varje fall i det närmaste full försörjning.

Av det anförda framgår att det enligt kommitténs uppfattning icke är motiverat att fränkänna alla pensionstagare rätt till understöd från arbetslöshetsförsäkringen. Problemet hur en pensionstagare bör behandlas är emellertid i flera avseenden svårlöst. Det gäller att finna regler för att undvika, att en pensionstagare missbrukar försäkringen. Sålunda bör förhindras att en person, som vid pensionsålderns inträdande faktiskt lämnat arbetsmarknaden, utnyttjar arbetslöshetsförsäkringens understödsmöjligheter. Det bör övervägas vilken storlek pensionen bör kunna ha utan att inverka på understödsrätten från försäkringen etc.

Kommittén vill erinra om att den enligt uppdrag av Kungl. Maj:t har att framlägga förslag till obligatorisk arbetslöshetsförsäkring. Härvid har kommittén även att behandla just de spörsmål, som beröras i motionerna. Skulle en obligatorisk försäkring icke komma till stånd, torde emellertid den lösning av det förevarande problemet, som kommittén kommer till, kunna läggas till grund för ett bedömande av pensionstagarnas ställning inom den frivilliga försäkringen. Skäl tala sålunda enligt kommitténs uppfattning för att icke nu genomföra en ändring av pensionstagarnas ställning inom arbetslöshetsförsäkringen. Detta synes även motiverat därav, att enligt vad kommittén erfarit, egentliga missbruk från pensionstagares sida av arbetslöshetsförsäkringen knappast torde ha förekommit.

Under återopande av det anförda får socialvårdskommittén avstyrka det i de remitterade motionerna framlagda förslaget.

I detta ärendes handläggning hava deltagit förutom undertecknad Eriksson, ordförande, herrar Bexelius, Höjer, Olsson, Skoglund, Wallén samt fru Nordgren.

Stockholm den 8 mars 1944.

På socialvårdskommitténs vägnar:

BERNH. ERIKSSON.

T. Hessler.

Bilaga C.

Till riksdagens andra lagutskott.

Genom remiss den 9 februari 1944 har tillfälle beretts Svenska arbetsgivarföreningen att avgiva yttrande över två inom riksdagen väckta likalylande motioner nr 9 i första kammaren av herr Wistrand m. fl. och nr 28 i andra kammaren av herr Sefve m. fl. angående viss ändring av gällande villkor för erhållande av understöd från erkänd arbetslöshetskassa.

Motionärerna påpeka, att det inträffat, att arbetslöshetsförsäkrade personer, som efter uppnådd pensionsålder pensionerats från sin arbetsgivare, ansökt om erhållande av daghjälp och att dylik ansökan bifallits. Motionärerna finna detta oriktigt och uttala, att arbetslöshetsförsäkringen, vars syftemål är

att utgöra ett första korrektiv mot oförvållad arbetslöshet, uppenbarligen icke är avsedd för sådana personer, som med pension från arbetsgivare utträtt ur de aktiva arbetarnas led. Motionärerna ha av detta och övriga i motionen anförda skäl hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning i vad mån arbetare, som åtnjuter ålderspension från arbetsgivare, icke skall vara berättigad att erhålla understöd ur arbetslöshetskassa.

Föreningen finner det angeläget, att den statliga arbetslöshetsförsäkringen icke missbrukas på sådant sätt, att personer, som på grund av hög ålder och mindre arbetsförmåga endast i undantagsfall kunna beredas arbete i öppna marknaden, erhålla understöd från försäkringen. Att den försäkrade erhållit pension från arbetsgivare måste regelmässigt anses vara ett kriterium på att han icke längre bör tillhöra arbetslöshetsförsäkringens klientel. Undantag kunna väl någon gång förekomma, såsom då en arbetstagare erhållit förtidspension i samband med nedläggandet av ett företag, men dessa undantagsfall äro så sällsynta, att man icke för deras skull behöver tveka att införa en regel av antydd art. Ett dispensförfarande kan ju tillskapas, varigenom fullt beaktande kan skänkas sådana undantagsfall som nyss nämnts.

Under åberopande av vad ovan anförts får föreningen tillstyrka motionerna.

Stockholm den 14 mars 1944.

Svenska Arbetsgivareföreningen.

IVAR O. LARSSON.

Bilaga D.

Till andra lagutskottet.

Genom remiss den 9 februari 1944 har *landsorganisationen i Sverige* beretts tillfälle att avgiva yttrande över inom riksdagen väckta likalydande motioner nr 9 i första kammaren av hr Wistrand m. fl. och nr 28 i andra kammaren av hr Sefve m. fl. angående viss ändring av gällande villkor för erhållande av understöd från erkänd arbetslöshetskassa.

Motionärerna hemställa att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om utredning i vad mån arbetare, som åtnjuter ålderspension från arbetsgivare, icke skall vara berättigad att erhålla understöd ur arbetslöshetskassa.

Det må till en början, med anledning av vad som anföres i sista stycket av motionerna, anmärkas att det här ifrågasatt problemet *praktiskt* är av ringa storleksordning, då ju dels — såsom senast i motioner vid årets riksdag rörande åtgärder för en mera utbredd arbetarpensionering framhållits — arbetsgivarpensioner äro en förhållandevis sällsynt företeelse här i landet, dels pensionstagare endast undantagsvis taga ny anställning. Anmärkas må också att just ur synpunkten av det syfte, som nämnda motioner i pensionsfrågan avse att främja, det förslag, som framföres i de remitterade motionerna, förverkligat skulle kunna medföra konsekvenser, som statsmakterna icke ha någon anledning att riskera. Om arbetsgivarpension skulle diskvalificera pensionstagaren från rätt till understöd från arbetslöshetskassa, är det inte uteslutet att detta skulle motverka arbetsgivarnas villighet att utfästa sådan pension. Även om dessa farhågor vore ogrundade, kunde en lagändring som den av motionärerna ifrågasatta tänkas leda till att pensionen komme att maskeras under sådan form (understöd tills vidare, gratifikation

e. d.) att den icke inverkade på understödsrätten. Såsom landsorganisationen i sitt yttrande till utskottet innevarande år över motionen A. K. nr 7 framhållit, har en av andra omständigheter betingad tendens framträtt att konstruera reella tjänstepensioner såsom endast tills vidare utgående understöd. Någon anledning att genom projekt av den art motionärerna framställa tillskapa nya motiv för en dylik löslig pensioneringsform ha statsmakterna förvisso icke. De arbetsgivare, som ordnat med pensionering av sina anställda, torde säkerligen lika väl som pensionstagarna själva motsätta sig en lagändring i enlighet med motionen.

Vad angår själva principfrågan gäller ju för närvarande att medlem i erkänd arbetslöshetskassa, under förutsättning att han är arbetsför och i övrigt oförhindrad att åtaga sig arbete samt att han fullgjort föreskriven avgifts- och anmälningsplikt, har en av hans ekonomiska förhållanden oberoende rätt att vid oförvållad arbetslöshet erhålla understöd från kassan i den ordning och omfattning, som föreskrives i kassans stadgar. Utan att man våldför sig på denna för försäkringen grundläggande princip kan man icke tillägga arbetsgivarpensionerna *i och för sig* någon diskvalificerande verkan. En sådan verkan kunde de med försäkringens nuvarande principiellt följdriktiga utformning tilläggas, endast om det vore tillåtet att generellt presumera att arbetsgivarpension förutsätter och utvisar *arbetsoförhet*. Men detta vore uppenbarligen en helt godtycklig presumtion. Det är ingalunda ovanligt att en arbetare utan att ännu vara arbetsför pensioneras av sin arbetsgivare, t. ex. för att bereda plats för en mera kvalificerad kraft eller helt enkelt därför att företaget på grund av rationaliserad drift e. d. icke längre har behov av vederbörandes tjänster. Men också om man inskränkte den diskvalificerande verkan till sådana fall, där arbetsgivaren själv anser arbetaren arbetsoför och endast med anledning därav pensionerar honom, är det omöjligt att acceptera motionärernas tankegång. Det vore principiellt oegentligt, om man inom en statsunderstödd och lagreglerad försäkring sådan som arbetslöshetsförsäkringen överlämnade åt någon annan än de officiella försäkringsorganen att fastställa förefintligheten av de för understödsrätt gällande förutsättningarna, vilket den av motionärerna åsyftade ordningen dock reellt innebure. Detta vore så mycket oegentligare som arbetsgivarens bedömande ju i regel inte avser arbetarens arbetsoförhet överhuvud utan hänför sig till den speciella tjänst eller verksamhet, i vilken arbetaren hos honom sysselsatts. Det kan *därutinnan* vara objektivt riktigt men kan tydligen icke utan vidare anses utgöra ett godtagbart bedömande av arbetstagarens förutsättningar att överhuvud utföra av försäkringen omfattat arbete.

Inför det med nuvarande befolkningsutveckling allt starkare nödtvånget att tillvarataga alla landets arbetskraftsresurser vore det en kortsynt politik att genom en lagstiftning av ifrågasatt slag faktiskt bidra till att avhålla arbetsföra pensionärer från att i mån av förmåga åtaga sig produktivt arbete. Den även i och för sig obetydliga direkta besparing, som staten och kassorna skulle göra genom att de fåtaliga tjänstepensionärerna berövades understödsrätt, skulle med hänsyn till denna återverkan av »reformen» vinnas till priset av långt känbarare indirekta förluster för samhället.

Om, såsom framhållits, arbetsgivarpension icke kan diskvalificera pensionstagaren från understödsrätt på den grund att den utvisar *arbetsoförhet*, kan den lika litet göra det därför att den nedbringar pensionstagarens behov av understöd vid arbetslöshet. Motionärerna, som argumentera efter båda linjerna, anlägga en behovsprövningssynpunkt på arbetslöshetsförsäkringen, som är denna främmande. Man frågar sig endast, varför icke motionärerna tagit steget fullt ut och föreslagit att understödsrätten i *alla* avseenden gjordes beroende av behovsprövning. Vad de mena med att åberopa pensionens egen-

skap av »uppskjuten lön» är svårfattligt. Att en tjänstepension rättsligen har karaktären av uppskjuten lön, därom torde numera — i allt fall då fråga är om pension, som grundas på uttrycklig utfästelse eller fast praxis vid företaget — knappast råda några delade meningar. Därmed avses ju att pensionen betraktas som intjänad under anställningstiden och utgörande en innehållen del av arbetslönen. Den utgör med andra ord ett arbetarens tillgodohavande. Varför *detta* tillgodohavande i avseende å rätten till understöd från arbetslöshetskassa skulle rättsligen bedömas på annat sätt än andra tillgångar är svårt att förstå. Det finns icke någon grund för att låta pensionen inverka på understödsrätten, vare sig den har karaktären av direkt eller försäkrad pension och vare sig den bekostas av arbetsgivaren ensam eller — såsom troligen i flertalet fall — finansieras genom bidrag såväl av arbetsgivaren som av arbetaren. Det framgår inte av motionen, om även en pensionering av sistnämnda slag skall diskvalificera från understödsrätt. — I sammanhanget må anmärkas att, därest detta avses, en sådan ordning givetvis skulle vara ägnad att motverka arbetarens intresse att bidraga till pensioneringen.

Det torde nu emellertid förhålla sig så att motionärerna, då de tala om pensionen såsom uppskjuten lön, i detta begrepp alls icke inlägga vad här inlagts däri. De synas mena att pensionen är en *lön för pensionstiden*. Det är med andra ord icke fråga om något intjänat tillgodohavande utan om en över pensioneringsåldern fortsatt ehuru arbetsfri inkomst. Det blir emellertid icke heller med denna uppfattning möjligt att motivera pensionens diskvalificerande verkan, under annan förutsättning än den att pensionstiden anses som sådan tid, då arbetaren »med helt eller delvis bibehållen avlöning åtnjuter ledighet från arbetet», och för vilken enligt 18 § daghjälp ej skall utgå. I 1933 års proposition liksom i 1928 års betänkande anmärktes att bestämmelsen i 18 § syftade på de fall, då arbetsgivaren »antingen på grund av lagbestämmelse eller av fri vilja efter avskedandet eller under permitteringsperiod utbetalade lön till arbetaren för viss tid framåt». Här har emellertid uppenbarligen icke avsetts pension utan närmast ersättning av samma natur som arbetslönen till beloppet motsvarande ersättning för lön under icke åtnjuten uppsägningstid. Att i grunderna för detta stadgande se något stöd för motionärernas förslag vore sålunda uteslutet, även om man betraktade pensionen såsom lön för pensionstiden. Om motionärerna verkligen avsett detta, framgår inte, men på annat sätt kan näppeligen deras resonemang förklaras.

Motionärernas förslag innebär ett betänkligt avsteg från rådande uppfattning såväl om arbetslöshetsförsäkringens som om tjänstepensioneringens rättsliga karaktär. I förra hänseendet förfuskas försäkringsprincipen genom att i försäkringen inbygges en form av behovsprövning. I senare hänseendet uppgives principen om tjänstepensionen såsom uppskjuten lön och återinföres en äldre tids uppfattning om pensionen såsom ett gratial. Det torde knappast behöva sägas att landsorganisationen för sin del motsätter sig dylika reformer baklänges.

Stockholm den 13 mars 1944.

Landsorganisationen i Sverige.

AUG. LINDBERG.

Arnold Sölvén.

Till riksdagens andra lagutskott.

Daco, som genom remiss av den 9 februari 1944 beretts tillfälle avgiva yttrande över likalydande motioner nr 9 i första kammaren av herr Wistrand m. fl. och nr 28 i andra kammaren av herr Sefve m. fl. angående viss ändring av gällande villkor för erhållande av understöd från erkänd arbetslöshetskassa, får med anledning härav anföra följande.

Enligt motionärerna kan det icke vara arbetsförsäkringens syftemål att meddela understöd åt sådana personer, som på grund av ålder pensionerats av arbetsgivaren. Enligt nu gällande bestämmelser i förordningen om erkända arbetslöshetskassor finnes emellertid möjlighet att lämna understöd oberoende av denna omständighet. Förutsättningen för att en person skall ha rätt till understöd är, att han skall

- 1) ha fyllt 16 år,
- 2) vara arbetsför och i övrigt oförhindrad att åtaga sig arbete,
- 3) hos organ för den offentliga arbetsförmedlingen anmält sig såsom arbetssökande, samt
- 4) ha uppfyllt vissa villkor beträffande avgiftsbetalning.

Möjlighet finnes dock för kassor, som så önska, att i sina stadgar intaga bestämmelser om viss övre åldersgräns som förutsättning för medlemskap. Detta har även skett i stadgarna för flera kassor. Däremot utgår icke arbetslöshetsunderstödet efter någon särskild behovsprövningsprincip.

I motionen beröres endast frågan om rätten till arbetslöshetsunderstöd för arbetstagare, som på grund av hög levnadsålder lämnar sin anställning med pension från arbetsgivaren. Denna fråga utgör en del av det större problemet om överhuvudtaget arbetstagare, som åtnjuter pension, skall ha rätt till understöd, oavsett om pensionen utgår från arbetsgivaren eller från någon särskild institution.

I motionen talas endast om arbetare, men problemet gäller i lika eller i ännu högre grad tjänstemän, som tillhöra erkänd arbetslöshetskassa.

Arbetslöshetsförsäkringens syfte är att täcka normala arbetslöshetsrisker för sådana arbetsföra arbetstagare, som stå till arbetsmarknadens förfogande. Kontrollen över att vederbörande står till arbetsmarknadens förfogande erhålles genom anmälningsskyldighet hos den offentliga arbetsförmedlingen. Även äldre personer, som uppnått 65 års ålder och mera, kunna på detta sätt formellt stå till arbetsmarknadens förfogande. I praktiken händer det väl emellertid ganska sällan, att en arbetslös 65-åring kan erhålla nytt arbete. Alldeles särskilt torde detta gälla i fråga om tjänstemännen. Arbetslöshetsunderstödet kan sålunda i realiteten för dessa äldre arbetslösa få karaktären av ett slags tillfälligt ålderdomsunderstöd. Den som uppbär arbetslöshetsunderstöd samtidigt som han åtnjuter pension, erhåller sålunda på sätt och vis tillfällig förstärkning av sin pension från medel, som ursprungligen icke äro avsedda för sådant ändamål.

I motionerna anföres som skäl för att understöd icke bör utgå till en person, vilken åtnjuter ålderspension av arbetsgivare, den omständigheten, att pension numera allmänt betraktas såsom uppskjuten lön. Att pensionen betraktas såsom uppskjuten lön innebär, att den anställda intjänat sin pension under den tid han varit anställd. Beträffande rätten till arbetslöshetsunderstöd bör man emellertid endast taga hänsyn till de omständigheter, som gälla vid tidpunkten i fråga. Det kan dock ifrågasättas om en person, vilken avgår med relativt stor pension, rent formellt kan betraktas som

arbetslös i egentlig mening. Snarare kan man säga, att han står kvar i tjänst med en avkortad lön och utan tjänstgöringsskyldighet. Han bör i sådant fall icke ha rätt till arbetslöshetsunderstöd. Är emellertid pensionsbeloppet ringa, bör måhända hinder icke föreligga för honom att uppbära visst, eventuellt reducerat, arbetslöshetsunderstöd, om han är fullt arbetsför och står till arbetsmarknadens förfogande.

Motionärerna torde egentligen ha haft de förhållanden, som gälla för de egentliga kroppsarbetarna, i tankarna. I den mån arbetare pensioneras, sker detta nämligen i regel därigenom, att arbetsgivaren utanordnar pension, när de av åldersskäl icke längre äro arbetsföra.

Tjänstemannapensioneringen däremot har mera regelbundet den formen, att pensionen utgår på grund av erlagda premier och utbetalas av en särskild pensionsinstitution. I många fall medger pensionen även betryggande försörjning under ålderdomen och i sådana fall föreligga icke heller behov av understöd. Sålunda är för industriens del pensionsfrågan för tjänstemannagrupperna i stor utsträckning tillfredsställande löst.

Inom Daco ha tre organisationer inrättat erkända arbetslöshetskassor. Två av dessa, Svenska industritjänstemanna-förbundet och Sveriges arbetsledareförbund, hade redan innan de tillämpade dylika erkända kassor en egen understödsverksamhet för arbetslösa medlemmar. I de bestämmelser, som i båda fallen gällde för denna understödsverksamhet, hade man även beaktat den synpunkten, att arbetslöshetsunderstöd icke bör utgå till sådana, som uppbära skälig pension.

För vissa tjänstemannakategorier utgå emellertid relativt små pensioner och i dylika fall skulle det kunna visa sig önskvärt, att möjlighet bereddades att meddela understöd. Eventuellt kunde man tänka sig att införa en regel om att den, som erhåller pension, vilken icke uppgår till arbetslöshetsunderstödet storlek, finge av kassans medel en utfyllnad med felande belopp, så att han sammanlagt erhöle ett belopp, som uppginge till det fulla understödets storlek.

Med stöd av vad ovan anförts ber Daco få tillstyrka att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning i berörda fråga.

Stockholm den 13 mars 1944.

D A C O

(De anställdas centralorganisation)

G. OSVALD.

Otto Nordenskiöld.